

перерозподілу національного доходу через центральний бюджет. Яскравим прикладом такої унітарної держави вважаємо Італію, бюджетна система якої, як і наша бюджетна система, й досі відзначається жорсткою централізацією.

Література:

1. Макогон В.Д. Формування доходів місцевих бюджетів у зарубіжних країнах / В.Д. Макогон // Наукові праці НДФІ. – 2008. - № 1 (42). – С. 56-57.

2. Місцеві фінанси / [О.Й. Вівчар, О.Я.Порубко, О.Б. Курило, Т.О.Смірнова]. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2007. – 132 с.

3. Місцеві фінанси / за ред. О. П. Кириленко. – К.: Знання, 2006. – 677 с.

4. Музика-Стефанчук О.А. Декілька нарисів про місцеві бюджети в зарубіжних країнах / О.А. Музика-Стефанчук // Науковий вісник Академії муніципального управління : [збірник наукових праць]. Серія «Право». – 2010. – №1. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvamu_pr/2010_1/12.pdf.

5. Непочатенко О.О. Міжбюджетні трансферти як інструмент вирівнювання доходної спроможності бюджетів / О.О. Непочатенко, П.М. Боровик, Л.В. Павлійчук // Сталій розвиток економіки. – 2012. – № 3. – С. 287-290.

6. Сунцова О.О. Зарубіжний досвід формування доходів місцевих бюджетів / О.О. Сунцова – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.lawyer.org.ua>.

7. Тулай О.І. Зарубіжний досвід функціонування місцевих бюджетів та можливість його імплементації у вітчизняну практику / Тулай О.І. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/portal/>

Грицишина Ірина

ст. гр. ФМ-12

Тернопільський національний економічний університет

ira.grytsyshyn@gmail.com

Науковий керівник – к.е.н., доцент Мелих О. Ю.

ПОДАТОК НА ВИВЕДЕНИЙ КАПІТАЛ: НЕОБХІДНІСТЬ, ПЕРСПЕКТИВИ ТА РИЗИКИ ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

Сфера публічних фінансів в Україні наразі інтенсивно вивчається вітчизняними науковцями. І це не дивно, адже негативна динаміка економічних процесів гостро поставила перед нами потребу в структурних реформах. Однією з таких проблемних сфер державних фінансів в Україні є податкова система. Так, неефективна політика в податковій сфері загострила проблему тінізації української економіки, яка становить 37%

ВВП [6]. Окрім того, колізії у вітчизняному податковому законодавстві стали причиною уникнення від сплати податкових платежів та недоотримання податкових надходжень до бюджетів різних рівнів. Тому, вітчизняні політики, на даний час, розглядають варіанти податкової реформи і одним із них є трансформація податку на прибуток підприємств у податок на виведений капітал. Проте далеко не всі реформи є ефективними, тому постає питання про оцінку результативності оголошених ініціатив на предмет забезпечення загальносуспільних інтересів.

Питання трансформації податку на прибуток підприємств (ППП) у податок на виведений капітал (ПнВК) перебувають у центрі уваги таких вітчизняних науковців і практиків як: А. Гречко, Д. Заха [1; 2], Н. Ковтунович [4], Ю. Сибірянська [9], І. Таптунова [10], М. Трубіна та ін.

Метою даної роботи є обґрунтування переваг та недоліків впровадження податку на виведений капітал в Україні.

Наразі в Україні діє класична європейська модель оподаткування прибутку підприємств. Проте, на відміну від інших країн, у вітчизняній практиці ППП характеризується особливими рисами. Зокрема, в Україні із 270000 зареєстрованих платників ППП, 1000 платників забезпечують приблизно 90% надходжень від його справляння [2]. В першу чергу, це пов'язано не з економічним занепадом, а можливістю маневрування звітністю про фінансові результати підприємства. В Україні існують великі проблеми з контролем за розрахунком даного податку. Так, в кінці першого кварталу 2016 року 8000 компаній, з оборотом понад 20 млн. грн., відзвітували про збитки, сума яких склала 1,68 трлн. грн. [9]. Значна частина цих втрат, була завдана операціями з пов'язаними сторонами, однак це вкрай важко довести під час податкових перевірок [10].

Наступною рисою ППП в Україні є незначний фіскальний ефект від його справляння, який має тенденцію до зменшення (див. рис. 1).

Так, якщо у 2012 році обсяг надходжень від ППП до зведеного бюджету становив 55793,02 млн. грн., або 15,5 % усіх податкових надходжень, то надалі фіскальний ефект від його справляння почав знижуватися (див. рис. 1). Негативні економічні процеси призвели до того, що у 2014 році ліквідовувалось кожне четверте велике підприємство, майже кожне шосте середнє та мале підприємство і кожне восьме — мікропідприємство [9]. Як наслідок, в 2015 році надходження від ППП скоротились до мінімальної позначки — 39 053,17 млн. грн. і становили 7,7 % від усіх податкових надходжень.

У 2016 році ППП вперше за останні 3 роки продемонстрував позитивну динаміку. Так, до зведеного бюджету надійшло 60,2 млрд. грн. останнього, що на 21,2 млрд. грн., або на 54,2 %, більше, ніж у 2015 році.

Річний плановий показник було перевиконано на 13,1%, або на 7,0 млрд. грн.

Рис. 1. Динаміка обсягу надходжень від податку на прибуток підприємств до Зведеного бюджету України у 2012-2016 рр., млн. грн.

Примітка: складено автором на основі даних [8]

Дана тенденція була пов'язана як із стабілізацією економічної ситуації, так і з остаточною відмовою від застосування авансового механізму сплати податку, за яким розмір податкового зобов'язання визначається з огляду на результати попереднього року і сплачується рівними частками протягом року на місячній основі. Перехід на квартальну сплату податку передбачає суттєве збільшення обсягів надходжень у «звітні» місяці: у березні, травні, серпні та листопаді [3].

Враховуючи зазначені недоліки справляння ППП, українська політична верхівка запропонувала трансформувати даний податок у ПнВК. Запропонована система ПнВК передбачає зміну бази оподаткування на транзакції, що включають виплату дивідендів та інші форми «виведення капіталу» з податкової системи.

Одним з аргументів на користь застосування цього податку є стимулювання інвестиційних процесів. Дійсно, будь-які реінвестиції в бізнес будуть звільнені від оподаткування. І це, начебто, стимулюватиме власників підприємств спрямовувати кошти на розвиток бізнесу. Так, за оцінками Українського інституту майбутнього, сукупний обсяг тільки внутрішніх додаткових інвестицій в економіку складе 500-600 млрд. грн. або 15-20 млрд. дол. США [5]. Крім того, висвітлення реальних фінансових результатів покращить кредитоспроможність суб'єктів господарювання, а отже і доступність кредитних ресурсів.

Наступною перевагою ПнВК є спрощення його адміністрування, адже замість складних оцінок вартості активів, сум витрат та обчислення амортизації суб'єкти господарювання подаватимуть лише звітність про грошові потоки. Проте, помилковим буде вважати, що ПнВК виключає можливість маніпулювання фінансовою звітністю. Недобросовісні платники податку можуть застосовувати трансфертне ціноутворення. Відмінність полягає лише в тому, що його застосування буде ґрунтуватись на основі транзакцій, а не на основі коригування фінансового результату, як в чинній системі. Хоча не можна заперечувати, що органам Державної фіскальної служби України простіше буде відслідкувати такі зловживання, аніж це є при застосуванні ППП [2].

Досить показовим для України є досвід інших країн щодо впровадження ПнВК. Зокрема, прихильники податкової реформи спираються на досвід Естонії. Справді, за індикатором умов ведення бізнесу в країні в рейтингу DoingBusiness Естонія посіла почесне 12 місце [4]. Проте, на нашу думку, запровадження ПнВК не був єдиною причиною таких результатів. Паралельно із застосуванням нульової ставки на прибуток підприємств, країна створила умови податкової гавані. Ведення бізнесу в Естонії має безліч інших переваг, серед них:

- простота адміністрування податків (для того, щоб сплатити всі податки в Естонії потрібно витратити 81 годину та здійснити всього 8 платежів, 95% декларацій подається в електронному варіанті);

- законодавство Естонії надає право не вносити реальний статутний капітал, лише задекларувати його при реєстрації;

- на естонську компанію можливо швидко зареєструвати інтелектуальну власність;

- Естонія має величезну кількість договорів про уникнення подвійного оподаткування;

- іноземні громадяни можуть отримати електронне громадянство країни, не маючи постійного місця проживання в Естонії [4].

Оскільки прибутки оподатковуються за пільговою ставкою, а ведення бізнесу є досить простим процесом, то це посприяло перетворенню Естонія в «корпоративний банк» для транснаціональних компаній.

Тому на нашу думку, не варто прирівнювати позитивний ефект від впровадження ПнВК в Естонії до вітчизняних реалій. По-перше, в Україні сьогодні нестабільна політична та економічна ситуація, низька податкова дисципліна, технологічна база та відсутність довіри до судової системи. Доки ці недоліки вітчизняної економічної системи не будуть подолані, навряд чи ми можемо очікувати позитивних змін від реформування лише порядку справляння податкових платежів.

Також великим уроком для України має стати досвід Молдови, яка у 2008 році провела реформу в сфері оподаткування за прикладом

естонської моделі, наслідком якої було стрімке зростання дефіциту державного бюджету країни (фіскальний внесок ППП до бюджету скоротився з 2,8% ВВП до 1,1% ВВП). Задля подолання бюджетного дефіциту органи фіскальної служби, в цей час, вдавались до підвищення штрафів та санкцій, що, у свою чергу, погіршило інвестиційний клімат [1].

Основною перешкодою для застосування ПнВК в Україні є недоотримання бюджетом в короткостроковій перспективі значної суми коштів. За попередніми підрахунками Міністерства фінансів України, у 2018 р. реалізація норм проекту ЗУ "Про внесення змін до Податкового кодексу щодо податку на виведений капітал" призведе до втрат державного та місцевих бюджетів в сумі 26,0 млрд. грн. та 5,4 млрд. грн. відповідно [7].

Таким чином, модель оподаткування прибутку, яка сьогодні законодавчо встановлена в Україні, відповідає моделям більшості країн ЄС, але механізм адміністрування ППП залишається недосконалим. Серед основних недоліків — незаконно сформовані збитки попередніх періодів та недостатня спроможність фіскальних органів забезпечити ефективний контроль за достовірністю нарахування ППП. Ця проблема виникла не через внутрішні недоліки ППП, а, насамперед, через недостатню інституційну спроможність, корупцію та застарілий підхід до справляння податків у Державній фіскальній службі України. Тому введення ПнВК само по собі не може ліквідувати повністю усі проблеми оподаткування діяльності суб'єктів господарювання. Як свідчить досвід Естонії, має бути не просто заміна одного податку іншим, це мають бути зміни, що дозволять побудувати збалансовану податкову систему, рівномірно розподілити податкове навантаження на платників податку, уникнути подвійного оподаткування, впровадити електронні сервіси. Зазначимо, що необхідним є врахування короткострокових впливів від застосування ПнВК. Недоотримання коштів бюджетом може призвести до неспроможності держави виконувати свої функції та поглибить економічний спад в країні.

Література:

1. Заха Д. Аналітична записка «Оподаткування розподіленого прибутку: міжнародний досвід» / Д. Заха, О. Бетлій. — Берлін/Київ : Інститут економічних досліджень та політичних консультацій, 2017. — 18 с.
2. Заха Д. Податок на прибуток підприємств чи податок на виведений капітал: аналіз та рекомендації / Д. Заха, Т. Оттен, О. Бетлій, Р. Джуччі. — Берлін/Київ: Німецька консультативна група, Інститут економічних досліджень та політичних, 2017. — 27 с.
3. Зубенко В. Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за 2016 рік / В. Зубенко, І. Самчинська, А. Рудик. ; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-II) впровадження», USAID. — К., 2017. — 92 с.

4. Курганова І. Чому українцям вигідно вести бізнес в Естонії? [Електронний ресурс] / І. Курганова. – Режим доступу: http://forbes.net.ua/ua/explain/accounting_and_law/1411633-chomuukrayincyam-vigidno-vesti-biznes-v-estoniyi.

5. Лаврик Я. Податок на виведений капітал — стратегія "швидкої перемоги" [Електронний ресурс] / Я. Лаврик. – Режим доступу до ресурсу: https://uifuture.org/uk/post/podatok-na-vivedenij-kapital-strategia-svidkoiperemogi_406.

6. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrstat.gov.ua>.

7. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minfin.gov.ua>.

8. Офіційний сайт Фіскальної служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua>.

9. Сибірянська Ю. Податок на прибуток підприємств в Україні у 2011-2016 роках / Ю. Сибірянська, П. Пірнікоза. — К.: Офіс з фінансового та економічного аналізу у Верховній Раді України, 2017. — 28 с.

10. Таптунова І. Трансформація податку на прибуток підприємств у податок на виведений капітал / І. Л. Таптунова — К.: Європейський інформаційно-дослідницький центр, 2017. — 28 с.

Грошко Тетяна

ст. гр. ФЗм-11

Тернопільський національний економічний університет

taniahroshko@gmail.com

Науковий керівник – к.е.н., ст. викладач Петрушка О. В.

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ: УРОКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Розвиток альтернативного пенсійного забезпечення спроможний послабити в майбутньому навантаження на державне пенсійне страхування та доповнити його новими схемами, які не доступні населенню у загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванні [1, с. 89].

Для удосконалення системи пенсійного забезпечення в Україні варто особливу увагу звернути на досвід побудови пенсійних систем зарубіжних країн.

Наприклад, пенсійна реформа в Росії стартувала 1 січня 2002 року. Нова пенсійна система в РФ передбачає зняття обмежень на максимальний розмір і розмір пенсії. Пенсійні виплати складаються з трьох частин - базової, страхової та накопичувальної. Вважається, що за